

Linné i Skånes Djurpark!

Nu har 250-års jubileet av Linnés Skånska Resa nått även till Skånes Djurpark! Förvisso var Linné aldrig i Djurparken, inte ens i Höör, men det skulle han säkert ha varit, om djurparken hade funnits då han reste runt i Skåne. Linné var ju mycket intresserad av allt som rörde sig i naturen och alltså även av de vilda djuren.

Så här vänligt skrev Linné inledningsvis ordagrant om Skåne i sin resedagbok:

”Intet land i Sverige är att förlikna emot Skåne och intet i Europa, som det med rätta kan föresättas, då alla dess förmåner bliva vägda emot varandra. Innevånarna är alltså lycklige, som bebo ett så ädelt land och kunna vara långt flere”

Nu kan man i alldeles lagom portioner få veta vad Linné skrev om de många små och stora, vilda och tama djur, ”kräk ock kreatur”, som han kom i kontakt med på sin resa runt om i Skåne. Detta sker enklast genom att man tar sig en promenad i Skånes Djurpark! Linné - iakttagaren - talar, med blicken stadigt fäst på besökaren, med valda citat från sin resedagbok från 1749, via skyltar som sitter på hägn med djur som Linné såg och skrev om.

Här finns det många festliga formuleringar att dra på munnen åt. Så här skrev han om t ex om de skånska gässen: *”Gässen blänka överallt vita, flyga, bitas och skria på de stora fälten, så att näppeligen någon inhyses kärring gives, som ej har gäss, där så gott förråd gives på havre.”*

Och så här skrev han om de skånska grisarna: *”Svinen är här större och myckenheten skönjes bäst, när de i hela skockar uppföras till bokskogarna om hösten, då ollonen infaller, och då de smäll feta därifrån åter hämtas om vintern, så stora att de svårligen igenkännas.”*

Citaten är hämtade ur ”Carl Linnéus Skånska Resa År 1749”, redigerad av Carl-Otto von Sydow, utgiven på Wahlström & Widstrand förlag 1975.

För mer information, kontakta Staffan Åkeby, tel 0413-55 30 60.
På bifogade sidor följer ytterligare citat om olika djur.

Så här lyder texten på ett urval av de skyltar som i sommar sitter uppe på hägnen i Skånes Djurpark:

Linné skrev så här om ....TAMSVINEN:

”Då bokollon blivit ömninga, drivas svinen neder ifrån slätten såväl som från andra orter på bokskogarna att gödas, och därför betalas till ägaren mycket ringa, ofta 10 å 12 styver stycket. Svinen släppas dit, när frosten begynner komma om hösten, ty då först släppa böken nötterna. Då svinen först begynna äta boknötterna, bliva de liksom fulla, raglande samt mycket heta och lata, att de ligga och mindre äta, om icke dagarna bliva kalla, varföre ock ju kallare väderleken är, ju fetare bliva de. Svinen lämnas på bokskogen till jultiden, så att de må bliva helt feta, varuppå de avhämtas och slaktas.”

Linné skrev så här om .....FÅR:

”Fåren gingo på fälten inemot Cimbrishamn nästan i större myckenhet, än jag sett på något annat ställe, och voro de både av bättre och sämre art.”

”Fåren sägas allmänt skadas av törne och därav mista ullen, vilket låter fuller mycket teoretiskt, men i dag hade jag tillfälle av själva praxis se detsamma bestyrkt. De taggige slånbuskar vuxo omkring förenämnde gruva och stodo med sina grenar på alla sidor ludna av ull, som de många får, vilka betade här på fälten, låtit kvistarna kamma av sig.”

”Fåren som gingo här på fälten i bet, lämnade en hel hop växter åt annor fänad, ehuru de bortplockade alla andra örter.”

Linné skrev så här om ....HÄSTEN:

”Hästarna i Skåne, som på alla låga slätter, äro väl mycket stora men hava svaga krafter. Orsaken är dels deras ringa bete om sommaren, dels att de med halm endast om vintern måste stillas, så att jag i Uppland kunde köra vagnen med två resna kampar, kom jag icke i Skåne från gästgivaregården utan fyra rustgilla hästar.”

”Skogsök kallades de vilda hästar, som bönderna tillförne haft i myckenhet, men voro nu få, sedan vargarna ödelagt de mesta. Desse hästar, som födde sig mest på bokeskogarne, höllo sig mycket rena och smärta; men voro därjämte så vilda att bonden, som dem ägde, måste anlita sina nästa grannar, då de skulle fångas, utom det att de tämdes ej utan största möda och behöllo dock sedemera, ehuru de tämdes, nog mycket av sin vildhet och yrhet.”

”Utgångsmärrar eller hästskatur, som här gå hela vintern ute, äta av buskarna och föda sig själva.”

Linné skrev så här om ....HJORTAR:

”Djurgården vid Gunnarstorp var den ansenligaste till sin vidd och hölt nu 22 hjortar. Här hade djuren skog eller lundar och fält samt friskt vatten. Hindarne eller hjorthonorna hade inga horn men i stället en *caruncula* eller vårta. På ett artigt sätt vore hjortarne här fångade. Hjortarne brukte här gå fram på åkrarna att

Linné skrev så här om ...VARGEN:

”Skogsök kallades de vilda hästar, som bönderna tillförne haft i myckenhet, men voro nu få, sedan vargarna ödelagt de mesta.”

”...då en varg bliver biten eller skadad, hjälpas de andra åt att uppäta den skadade, liksom naturen icke ville hava mycket medlidande med rovdjuren, att de icke måtte bliva för många.”

Linné skrev så här om ...MÅRDEN:

”Mårdar hålla sig mest i träden att där tukta ickorarna, (=ekorrarna) på samma sätt som vesslor eller hermelineer tukta mössen och *Viverra indica* (= sibeckatt) ormarna. Det var präktigt att se, med vad hast och snällhet mården jagar ickoren utur det ena trädet och i det andra med förträfflige skått, intill dess han änteligen utmattar och griper honom.”

Linné skrev så här om .....MULLVADEN:

”Mullvadar, voro här nog så allmänna i trädgårdarna, varigenom vi hade tillfälle att underrätta oss om deras art. Mullvadar och sorkar hållas allmänt före att vara ett och samma djur, som äro dock helt åtskilde, ehuru de bägge leva under jorden och uppkasta högar, men mullvaden har överallt vassa tänder och är ett rovdjur, däremot sorken är en gnagare och har tänder som en råtta. Mullvaden söker allenast metemaskar och dem bortplockar, men sorken äter varjehanda slags rötter och gnager barken av rötterna på träden, varigenom de omsider fördärvas. Således är mullvaden ofta förtretelig med det han uppkastar gångar och sängar, men sorken för trädgårdarna är alldeles fatal, och dessutom fördärvar rötterna.”

Linné skrev så här om ...SKOGSHAREN:

”Hararna höllo sig mest ibland porsen här på trakten, och vid de mesta herregårdarna på slätten såg man vinthundar; ty herrskapen jaga hararna med *perforce*-jakt, sedan säden blivit avslagen.”

”Hararne hade mycket skadat de tallplantager som länets drivande landshövdinge herr generalmajor Bernekow anlagt på sitt Öretofta. Hararne hade uppätit plantorna, då de ännu voro små, vilken olägenhet även på andra ställen neder vid slätten ligger dem i vägen, som vilja plantera skog.”

(*anm: fältharen inplanterades i Sverige först på 1850-talet.*)

Linné skrev så här om ...KNÖLSVANEN:

”Svanor simma med sina upphöjda vingar vid stranderna, mest vid Ellebogen emellan Malmö och Skanör, där de årligen skjuts i myckenhet. Svanjakten anställs i slutet av juni månad, då denna fågeln hava sina blod-pennar och kan svårligast fånga. Då svanarna äro i fullblomma, så äro de mycket vackra, och de äro de mest älskade av alla fåglarna.”

föra sina ungar, dem de här utkläckt, på ryggen, och de begåvo sig icke till havet med ungarne, förrän ungarne blivit flygfärdige.”

Linné skrev så här om .....STORKEN:

”Storkar sågos här i Skåne mest vid byarna, där de byggt sina boen som de största ressel i de högsta trän. Inbyggarna räknade för gott märke, att denna fågel hölt sig vid husen, och därför, att ännu mer bekväma honom att logera hos sig, hava de esomoftast huggit tuppen av det högsta träd vid husen och därupå lagt ett vagnshjul, att fåglarna härpå måtte kunna bygga.

Storkarna fara bort var höst. Om de fara till de varma länder, eller om vila på sjöbotten med svalorna, är ännu ovisst, men de komma igen vart år och bygga på samma bo, som änteligen blir ganska stort av riskvistar. Nu sutto de små ungar i boet, och den ena storken stod på sidan av boet att liksom över ungarna hålla vakt, medan den andra var ute på värv. Storkarna gjorde ingen skada utan snarare gagn, med det de plockade bort alla de ormar och grodor där på nejden. Storkarna våga sig sällan högre upp i landet, än där Skånes mildare klimat slutas, vilket är ett stort prov om klimatets differens i Skåne, och att fåglarna ävensom trän och växter hava sina landamären, över vilka de sällan få skida. Hela tjogen av sparvar hade innästat sig under sidorna av storkens bo, att där bygga och utkläcka sina ungar emillan kvistarna, dem storken ädelmodigt låtsades icke se. Emellertid underhöllo de en ständig musik för honom och hans ungar.”

”Storkar med deras stora bon sågos i träden, och många små sparvar logerade hos dem. Den ena storken hölt vakt över sina 5 ungar, medan maken skaffade födan, såsom ormar, snokar, ålar, grodor. Storkarna sades årligen anlända den 24 martii men fara bort vid larsmässotiden.”

Linné skrev så här om .....ORREN:

”Orrar höllo sig ännu i trän, men vid Olofsmässotiden mista de sina penner och få blodspenner, varför de då hålla sig mest vid jorden, emedan de svårligen kunna flyga, och just vid den tiden mogna blåbären, deras smakeligaste föda, under vilken tid de fångas i Norrland med flakar (*anm: slagfälla*). Om man då jagar orren, löper han rätt fort och har svårt att flyga upp ifrån jorden. Ungarne däremot, som icke byta om fjädrar första året, flyga lätt. Så har naturen försett dem båda.”

Linné skrev så här om .....STAREN:

”Starar bodde här i myckenhet under tegeltaken och förde stundeligen till sina ungar mat, vilken bestod av *larvis papilionum* och *phal^Ê narum* (*anm: fjärilslarver*) dem de flitigt samlade i trädgårdarne och gjorde därigenom sin hyresman mera tjänst än skada, fast dem oskyldigt tillägges, att de taga ämnet till frukten och föra det på en viss tid om sommaren till mat åt sina ungar, vilket de

dock näppeligen lära göra, därest icke maskar redan innästlat sig i fröämnet, så att ett sådant ämne ändock bliver fruktlöst.”

Linné skrev så här om .....GRAVANDEN:

”*Tadora dicta* är nog sällsam i Sverige, av vilken jag be-skrivit honan på Gottland, men icke fått se hannen förrän här. Då jag fant, att den fågeln, som professor Clusius i Leyden fordom beskrivit uti sina *Exoticis* under namn av *Helsingegaas*, var en och samma med denna fågel.”

Linné skrev så här om .....MYSKANKAN:

”Kinesiska ankor voro här tame. En röd bar ring gick omkring ögonen och ögnelocken, vilken drogs fram till nävet. Hanen luktade starkt parfym, men icke så honan.”

Linné skrev så här om ...HUGGORM:

”Ormar äro ganska sällsynta vid Ravlunda.”

”Äsping är en tämmelig allmän orm, som giver ibland alla svenska ormar de giftigaste och merendels dödliga bett. Densamma ormen har jag i all tid efterfrågat, efter han ej varit av någon auktor beskreven. ---

Ormen är över ett kvarter lång, tjock som minsta fingret, har mycket spetsig stjärt och liknar en unge av huggorm eller *Vipera*. Färgen är mer-endels rödaktig, men på ryggen är han färgad med ett sotaktigt tagg-band. Huvudet är mycket nedtryckt med en sotfärgad hjärtformig fläck.

Jag har funnit ormen även i Uppland, men där är han icke så namnkunnig.”

(anmärkning: Linné begår här misstaget att som en egen art beskriva den ofta brunaktiga huggormshonan, som inte heller är giftigare än andra huggormar.)

Linné skrev så här om .....GRODOR:

”Grodorna söngo om aftonen, hade dock något annat läte än våre allmänne svenske grodor. De sades leka vid midsommartiden, då våra allmänne leka så snart isen gått bort.”

”Grodorna spelade i kärren mot natten med ett oupphörligt kacklande, det de kontinuera var natt intill midsommar, där de hos oss sluta sin lek med frya vårtiden. De hade ett helt annat läte här på orten och smattrade som gäss eller ankor och måste alltså vara ett helt särskilt släkte ifrån de svenska, och som jag tyckte på utspråket av tvenne slag.”

Linné skrev så här om....KLOCKGRODOR:

”Korngrodor skreko om aftonen, liksom man hade på långt håll och halva milen bort ringt med stora klockor, fasten de voro nog nära i pussarna. Det faller mig helt sällsamt före, att detta djurets läte skall höras liksom långt bort ifrån. Om man om sommartiden välver ett ämbare över huvudet och i en sjö drar sig neder under vattnet och då ropar i ämbaret, höras det på samma sätt långt ifrån. ----
Bönderna kalla detta slaget grodor korngrodor, emedan, då de begynte höras, kommer rätta såningstiden för kornsädet.”